

УДК 342.951:37.014.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.42>

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ ШЛЯХОМ НАДАННЯ ОСВІТИ ОСОБАМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Магдаліна І.В.,

кандидат технічних наук, доцент,

т.в.о. ректора

Дніпровського державного університету внутрішніх справ,

ORCID: 0000-0002-1550-9083

Магдаліна І.В. Особливості реалізації освітньої функції держави шляхом надання освіти особам з особливими освітніми потребами.

В статті досліджено особливості реалізації освітньої функції держави шляхом надання освіти особам з особливими освітніми потребами. В результаті дослідження встановлено, що реалізація освітньої функції держави для осіб з особливими освітніми потребами полягає у створенні інклюзивного та спеціального середовища через фінансування, матеріально-технічну підтримку, універсальний дизайн та розумне пристосування, що базується на індивідуальній програмі розвитку для забезпечення рівного доступу до освіти, адаптованої до їхніх потреб, та інтеграції у суспільство.

З'ясовано, що ключові напрямки розвитку інклюзивної освіти в Україні включають створення безбар'єрного середовища, підвищення кваліфікації педагогів, удосконалення фінансування та механізмів оцінювання, розробку індивідуальних програм розвитку, забезпечення психолого-педагогічного супроводу (асистент вчителя), залучення батьків та використання ресурсів громади для забезпечення рівних можливостей у навчанні для дітей з особливими освітніми потребами.

Визначено, що стратегічними пріоритетами держави у сфері інклюзивної освіти мають стати: 1) виявлення та оцінка осіб з особливими освітніми потребами - якісна діагностика потреб конкретного здобувача освіти; 2) забезпечення можливості навчатися за індивідуальною програмою у своєму районі/громаді; 3) підвищення рівня підготовленості педагогів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та залучення батьків до освітнього процесу; 4) проходження курсів підвищення кваліфікації викладачів закладах вищої освіти з метою вивчення методики роботи з відповідними категоріями здобувачів вищої освіти; 5) удосконалення механізмів фінансування інклюзивної освіти (запровадження державно-приватного партнерства); 6) розробка індивідуальної освітньої траєкторії навчання та закріплення знань на практиці; 7) запровадження прогнозованих механізмів працевлаштування для осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають фахову освіту; 8) популяризації культури толерантності та рівності осіб з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: освітня функція держави, реалізації освітньої функції держави, інклюзивна освіта, освітні послуги особам з особливими освітніми потребами, напрямки розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Magdalena I.V. Peculiarities of the implementation of the educational function of the state by providing education to persons with special educational needs.

The article examines the features of the implementation of the educational function of the state by providing education to persons with special educational needs. As a result of the study, it was found that the implementation of the educational function of the state for persons with special educational needs consists in creating an inclusive and special environment through financing, material and technical support, universal design and reasonable accommodation, which is based on an individual development program to ensure equal access to education adapted to their needs, and integration into society.

It was found that the key areas of development of inclusive education in Ukraine include the creation of a barrier-free environment, advanced training of teachers, improvement of financing and assessment mechanisms, development of individual development programs, provision of psychological and pedagogical support (teacher assistant), involvement of parents and use of community resources to ensure equal opportunities in education for children with special educational needs.

It was determined that the strategic priorities of the state in the field of inclusive education should be: 1) identification and assessment of persons with special educational needs - high-quality diagnostics of the needs of a particular education seeker; 2) ensuring the opportunity to study according to an

individual program in one's district/community; 3) increasing the level of preparedness of teachers to work with children with special educational needs and involving parents in the educational process; 4) taking advanced training courses for teachers in higher education institutions in order to study the methodology of working with relevant categories of higher education seekers; 5) improving mechanisms for financing inclusive education (introduction of public-private partnership); 6) developing an individual educational trajectory of learning and consolidating knowledge in practice; 7) introducing predictable mechanisms for employment for persons with special educational needs who are receiving professional education; 8) promoting a culture of tolerance and equality for persons with special educational needs.

Key words: educational function of the state, implementation of the educational function of the state, inclusive education, educational services for persons with special educational needs, directions for the development of inclusive education in Ukraine.

Постановка проблеми. Мета освіти полягає у всебічному розвитку особистості, наданні знань, навичок та цінностей, необхідних для успішної самореалізації, формування відповідальних громадян та створення продуктивних членів суспільства. Освіта має на меті розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, формування світогляду, цінностей та компетентностей, а також забезпечення можливості жити повноцінним життям та робити внесок у суспільство. Право громадян України на здобуття освіти є найвищою соціальною гарантією реалізації її прав гарантованих Конституцією України, яка в статті 53 закріплює положення, відповідно до якого «Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» [1]. Реалізація права громадян на освіту здійснюється засобом врегулювання суспільних відносин у сфері освіти, які урегульовані системою нормативно-правових актів, в яких визначені механізми реалізації такого права в тому числі через створення інституційних форм реалізації права на освіту особам з особливими освітніми потребами (далі - особами з ООП) відповідно до Європейських стандартів розвитку освітнього середовища. Європейські стандарти освіти для осіб з ООП базуються на принципах інклюзії, рівного доступу та індивідуалізації, передбачаючи комплексну підтримку (адаптовані програми, асистента, спеціальні умови), розширене визначення ООП (не лише інвалідність) та обов'язок освітніх закладів забезпечувати ці умови, що відображено в національних законодавствах країн-членів, що впроваджують ці європейські норми. В Україні ці стандарти інтегруються в національну систему освіти, яка має структуру європейського типу і включає різні рівні освіти від дошкільної до вищої.

Значний вплив на ефективність освітньої функції держави впливає раціональність побудови та ефективність діяльності системи закладів освіти для осіб з ООП. Виходячи з цього актуальною є необхідність комплексного узагальнюючого аналізу реалізації освітньої функції держави шляхом надання освіти особам з особливими освітніми потребами, що і зумовило вибір тематики нашої роботи.

Стан дослідження тематики статті. Аналіз наукових досліджень освітянських проблем виявив, що найбільш актуальні суспільні відносини в галузі освіти, як правило, стають предметом дослідження у різних науках майже одночасно, зокрема проблеми державної освітньої політики аналізуються в працях цілого ряду українських вчених: Андрущенко В.П., Гаєвської Т.О., Губерської Н.Л., Курко М.Н., Кременя В.Г., Лукіної Л.А., Легенького М.І., Ніколаєнка С.М., Шаповала Р.В., Шинкарука В.Д., Савіщенко В.М., Щокіна Р.Г. та інших авторів.

Особливості реалізації освітньої функції держави шляхом надання освіти особам з особливими освітніми потребами досліджувались в роботах таких авторів, як: Бондаренко Д.В., Заярнюк О.В., Колупаєва А.А., Коробкіна О.Г., Порошенко М.А., Таранченко О.М., Хомишин І.Ю. та ін. [2; 3; 4; 5; 6; 7]. При цьому кожен науковець досліджує проблему з позицій відповідної науки, що здатне забезпечити всеохоплюваність вивчення того, чи іншого суспільного явища. У них здійснено аналіз формування та реалізації державної політики в галузі інклюзивної освіти, запропоновано авторське бачення сутності державної освітньої політики у галузі інклюзивної освіти. Проте, не зважаючи на значну кількість наукових праць, не вирішеною проблемою залишається наявність цілого ряду дискусійних питань щодо правового забезпечення надання освіти особам з особливими освітніми потребами, інституційних змін в діяльності закладів освіти в яких навчаються особи з ООП, модернізації освітніх програм та методики навчання, ефективності підтримки діяльності системи закладів освіти держави, які надають освітні послуги особам з ООП, та ін.

Предметом дослідження є реалізація освітньої функції держави шляхом надання освіти особам з особливими освітніми потребами. **Задачами дослідження** є: з'ясування правового забезпечення надання освіти особам з особливими освітніми потребами в Україні та відповідність міжнародним стандартам; визначення інституційних особливостей діяльності закладів освіти в яких навчаються особи з ООП; виокремлення напрямів модернізації освітніх програм та методики нав-

чання осіб з ООП; з'ясування стану ефективності підтримки діяльності системи закладів освіти держави, які надають освітні послуги особам з ООП та виокремлення напрямків удосконалення освітнього процесу для даної категорії осіб, яким надаються освітні послуги.

Виклад основних положень статті. На виконання задач дослідження нижче доцільно з'ясувати міжнародні стандарти надання освіти особам з ООП, а також стан його правового забезпечення в Україні.

Міжнародні стандарти надання освіти особам з ООП визначені в наступних міжнародних актах: 1) Конвенції про права дитини 1989 року, ратифікованій Постановою Верховної Ради України № 789XII від 27 лютого 1991 року, яка набула чинності для України 27 вересня 1991 року і з цього моменту її норми є частиною національного законодавства України. А саме, відповідно до ст. 29 Конвенції про права дитини 1989 року освіта дитини має бути спрямована, зокрема, на: розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі; підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, тощо [8]; 2) Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, що передбачає рівність перед законом, заборону дискримінації, розумне пристосування та забезпечення прав у сферах життя, включаючи освіту, роботу, доступ до інформації та участі в суспільному житті, а також на Резолюції ООН 48/96 (1993), що встановлює Стандартні правила забезпечення однакових можливостей для інвалідів, зосереджуючись на чотирьох основних сферах: доступність, участь, професійна реабілітація та правовий захист. Дана Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю гарантує право на інклюзивну освіту на всіх рівнях без дискримінації, забезпечує розумне пристосування, підтримує використання жестових мов та шрифту Брайля, сприяє навчанню в доступних середовищах та підготовці кваліфікованих вчителів з інвалідністю, щоб особи з інвалідністю могли розвивати свій потенціал нарівні з іншими, включаючи вищу освіту, професійне навчання та навчання протягом життя [9]. Серед інших міжнародних нормативних актів у цій сфері слід виділити: Всесвітню декларацію «Освіта для всіх» та Рамкову основу для задоволення базових потреб у навчанні (1990 р.), Стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993 р.), Саламанську декларацію та Програму дій (1994 р.), Дакарську Декларацію (2000 р.), Інчхонську декларацію «Освіта- 2030» (2015 р.) та Римське міністерське комюніке (2020 р.).

В цілому слід зазначити, що європейські стандарти освіти для осіб з ООП ґрунтуються на принципах інклюзії – навчанні всіх дітей разом у звичайних школах, з наданням індивідуальної підтримки та адаптацією програм для забезпечення рівного доступу, хоча реалізація різна і є зсув від медичної моделі до прав людини. Ключові аспекти включають розвиток інклюзивної політики, практики та організаційної культури закладів, а також створення команд психолого-педагогічного супроводу. В основу цих стандартів закладені такі основні принципи та тенденції: 1) інклюзивний підхід – усі діти, незалежно від відмінностей, мають навчатися разом, сприяючи соціалізації та толерантності; 2) права людини – акцент зроблено на визнання освіти ООП як права, а не привілею, з ухилом на обов'язках закладів щодо забезпечення підтримки; 3) індивідуалізація – розробка персоналізованих освітніх траєкторій та адаптація навчальних матеріалів під потреби дитини; 4) командний супровід – залучення команди фахівців (психологів, корекційних педагогів) для забезпечення підтримки дитини; 5) уникнення термінологічної плутанини – важливість чіткого визначення термінів, що охоплюють не тільки інвалідність, але й ширший спектр потреб. Слід зазначити, що Європейський Парламент підтримує стандарти інклюзивної освіти через резолюції, а країни ЄС проходять процес адаптації систем, відходячи від суто медичної моделі до більш комплексної, що включає соціально-педагогічні аспекти. В цьому сенсі основними завданнями для України щодо імплементації освітніх стандартів для осіб з ООП є: розробка внутрішньої політики та нормативних документів, що відповідають європейським вимогам; формування інклюзивного середовища в закладах освіти через зміну культури та практики; забезпечення системної підготовки педагогів до роботи в інклюзивних класах.

Стосовно національних стандартів надання освіти особам з ООП, то вони протягом останніх десяти років значно змінились в сторону поліпшення правового забезпечення.

Поштовхом для запровадження інклюзивної освіти та освіти для осіб з ООП стало затвердження у жовтні 2010 року Міністерством освіти і науки України (далі – МОН України) «Концепції розвитку інклюзивної освіти» [10], а у серпні 2011 року затвердження Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) «Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» [11].

Спеціальними освітніми законами (зокрема, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту») урегульовано правові засади та гарантії надання освітніх послуг для осіб з ООП. Так, відповідно до ч. 6 ст. 3 Закону України «Про освіту» держава створює умови для здобуття освіти особами з ООП з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення

факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти [12]. В статті 1 Закону дано визначення інклюзивного навчання, як «системи освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» та визначення інклюзивного освітнього середовища, як «сукупності умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» [12], окремо визначено, що «особою з особливими освітніми потребами є особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту». Більше того правові засади особливостей інклюзивної освіти визначені в окремих нормах, так, в статті 19 Закону «Освіта осіб з особливими освітніми потребами» виокремлено гарантії забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів. Тут же зазначено, що «категорії осіб з особливими освітніми потребами визначаються актами Кабінету Міністрів України з урахуванням міжнародних норм і стандартів» [12]. Окремо в статті 20 «Інклюзивне навчання» визначено особливості інклюзивного навчання здобувачів освіти, яке базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Також зазначено, що «організація інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти здійснюється відповідно до порядків, затверджених Кабінетом Міністрів України» [12]. Аналогічні норми але з деякими особливостями містяться в профільних Законах України, які регулюють складники та рівні освіти, зокрема в Законах «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту». Зокрема, в статті 3 Закону «Про вищу освіту» визначено, що «формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються шляхом, в тому числі, створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення додатковою підтримкою в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами, зокрема психолого-педагогічним супроводом, створення для них вільного доступу до інфраструктури закладу вищої освіти» [13]. В свою чергу Закон України «Про дошкільну освіту» конкретизує норми Закону України «Про освіту», закріплюючи можливість створення у закладах дошкільної освіти інклюзивних груп із обмеженням не більше трьох дітей з особливими освітніми потребами в такій групі [14]. Таке обмеження є необхідним для забезпечення ефективності навчання та догляду за дітьми у окремих закладах. Однак, як зазначають окремі дослідники «прогалиною вбачається той факт, що кількісне обмеження не підкріплене обмеженням якісним: якщо у інклюзивній групі навчатимуться три дитини з ООП, проте в них будуть різні нозології – це може викликати труднощі для організації навчального та виховного процесу у такій групі» [7, с. 53–55]. Окрім того на законодавчому рівні як у дитячих садках, так і у школах впроваджено таку посаду як асистент вихователя або вчителя відповідно, а також посаду асистента дитини. З аналізу норм Закону України «Про повну загальну середню освіту» випливає, що «асистент вчителя – це особа, яка належить до педагогічних працівників закладу освіти на відміну від асистента дитини, що є окремим учасником освітнього процесу і може бути представлена соціальним робітником, одним з батьків або уповноваженою на це особою» [15], в той же час, на нашу думку, перелік функціональних повноважень та обов'язків даних осіб варто більш детально, за відсутності в Законі, визначити на підзаконному рівні, зокрема у відповідних Порядках організації інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти, про які буде йти мова нижче. Таким чином слід відмітити, що на законодавчому рівні вітчизняна правова система використовує різні рівні особливих форм навчання, як інклюзивну освіту так і освіту для осіб з особливими освітніми потребами, таким чином уникаючи деструктивного терміну «інвалідність» і в цьому є більш прогресивною від міжнародних правових актів у цій сфері.

Більш детально особливості забезпечення надання освіти особам з ООП в Україні визначені на підзаконному рівні. Зокрема, Постановою КМУ від 14 листопада 2018 р. № 952 «Про деякі категорії осіб з особливими освітніми потребами» затверджено перелік деяких категорій осіб з особливими освітніми потребами, якій не є сталий та може змінюватись [16].

Як було вище зазначено, організація інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти здійснюється відповідно до порядків, затверджених Кабінетом Міністрів України, до них можна віднести: 1) Постанову КМУ від 10 липня 2019 р. № 635 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» [17]; 2) Постанову КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» [18]. Інклюзивне навчання на інших рівнях освіти здійснюється за порядками, визначеними аналогічними постановами КМУ, щодо: організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти; інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; інклюзивного навчання в закладах позаш-

кільної освіти. Ці документи регулюють організаційні засади інклюзивного навчання осіб з ООП за очною, заочною та дуальною формою здобуття освіти. Зокрема, основні правові засади даних нормативних актів визначають: організаційні засади вступу та навчання осіб з особливими освітніми потребами та створення інклюзивного середовища; можливості для навчання в доступних форматах; вимоги щодо адаптації територій, будівель, споруд і приміщень гуртожитків для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення; права на спеціальний навчально-реабілітаційний супровід і розумне пристосування; створення навчально-реабілітаційних підрозділів або команд психолого-педагогічного супроводу; можливості для забезпечення на території закладу фахової передвищої освіти соціальних послуг, зокрема супроводу під час інклюзивного навчання, фізичного супроводу осіб з інвалідністю та навчання жестовою мовою.

Суттєвим кроком у адміністративно-правовому регулюванні інклюзивної освіти стало прийняття 12 липня 2017 року Постанови КМУ № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». Відповідно до даного Положення інклюзивно-ресурсний центр (далі – ІРЦ) є установою, що утворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та повної загальної середньої освіти шляхом проведення комплексної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу [19]. Саме ІРЦ надає батькам (одному з батьків) або законним представникам дитини з ООП, за заявою яких (якого) її проведено, висновок про комплексну оцінку фізично-психологічного стану дитини, що є юридичною підставою для відкриття інклюзивної групи або класу в освітньому закладі.

На підзаконному рівні важливим нормативним регулятивним актом щодо регулювання інклюзивної освіти в Україні є Концепція розвитку інклюзивної освіти (далі – Концепція), затверджена наказом МОН від 1 жовтня 2010 року. Основним програмним завданням цієї Концепції була розробка Типового положення про порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, а також внесення змін до актів, що регулюють порядок здійснення психолого-медико-педагогічних консультацій [10]. Однак слід відмітити, що попри наявність розробленого такого Типового положення не у всіх закладах загальної середньої освіти розроблені та затверджені належним чином дані положення, свідченням чого є моніторинг сайтів цих закладів, що в подальшому породжує правові спори, пов'язані з відповідальністю закладів освіти щодо недотримання законодавства про рівний доступ осіб з ООП до здобуття повноцінної освіти.

Слід відмітити, що у нормативному сегменті правового регулювання доступу осіб з ООП до здобуття повноцінної освіти та в цілому забезпечення організації інклюзивної освіти великий масив займають нормативні акти (розпорядження, рішення, рекомендації) МОН, як центрального органу виконавчої влади, що реалізує освітню політику. До них слід віднести: Лист МОН від 28 березня 2022 року № 1/3710-22 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану», Лист МОН від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами», Лист МОН № 1/18593-25 від 08.09.2025 «Щодо організації дошкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах», Лист МОН № 1/17666-25 від 26.08.2025 «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році» та ін. Дані листи містять, зокрема, інструктивно-методичні рекомендації щодо організації дистанційного навчання в інклюзивних класах, дотримання закладами освіти умов архітектурної доступності, деталі проведення комплексної оцінки ІРЦ, проведення корекційно-розвиткових занять.

Отже слід резюмувати, що великий масив норм мають рекомендаційний характер і, фактично, певне коло досить важливих питань залишаються за межами адміністративно-правового регулювання даної сфери суспільних відносин, видання даних рекомендацій є відволіканням кадрового і ресурсного забезпечення самого профільного Міністерства, витратою значного часу та підготовку, розсилку таких листів та необхідності їх обробки закладами освіти, крім того слід ще враховувати, що заклади середньої освіти підпорядковані органам місцевого самоврядування, від яких надходить теж великий масив нормативних вказівок обов'язкових до виконання. Тому, на нашу думку, єдиним вірним виходом із даної ситуації є розробка та затвердження закладом освіти Положення про організацію інклюзивного навчання та доступу до отримання освітніх послуг особами з особливими освітніми потребами в закладі освіти» на основі розробленого МОН типового Положення, з подальшим внесенням в нього змін та доповнень в процесі необхідності урегулювання потреб такої особливої форми освіти.

Висновки. В підсумку слід зазначити, що в межах однієї публікації не можливо визначити всі концептуальні засади (завдання, форми, засоби та способи) розвитку системи інклюзивної освіти та надання освітніх послуг особам з ООП, кожна концепція має досліджуватись з урахуванням видів та рівнів освіти.

Встановлено, що реалізація освітньої функції держави для осіб з ООП полягає у створенні інклюзивного та спеціального середовища через фінансування, матеріально-технічну підтримку, універсальний дизайн та розумне пристосування, що базується на індивідуальній програмі розвитку (ІПР) для забезпечення рівного доступу до освіти, адаптованої до їхніх потреб, та інтеграції у суспільство.

З'ясовано, що ключові напрямки розвитку інклюзивної освіти в Україні включають створення безбар'єрного середовища, підвищення кваліфікації педагогів, удосконалення фінансування та механізмів оцінювання, розробку індивідуальних програм розвитку (ІПР), забезпечення психолого-педагогічного супроводу (асистент вчителя), залучення батьків та використання ресурсів громади для забезпечення рівних можливостей у навчанні для дітей з ООП.

Визначено, що стратегічними пріоритетами держави у сфері інклюзивної освіти мають стати: 1) виявлення та оцінка осіб з особливими освітніми потребами - якісна діагностика потреб конкретного здобувача освіти; 2) забезпечення можливості навчатися за індивідуальною програмою у своєму районі/громаді; 3) підвищення рівня підготовленості педагогів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та залучення батьків до освітнього процесу; 4) проходження курсів підвищення кваліфікації викладачів закладах вищої освіти з метою вивчення методики роботи з відповідними категоріями здобувачів вищої освіти; 5) удосконалення механізмів фінансування інклюзивної освіти (запровадження державно-приватного партнерства); 6) розробка індивідуальної освітньої траєкторії навчання та закріплення знань на практиці; 7) запровадження прогнозованих механізмів працевлаштування для осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають фахову освіту; 8) популяризації культури толерантності та рівності осіб з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Бондаренко Д. Становлення інклюзивної освіти в ЄС, наслідки впровадження та методи інтеграції в Україні. Київ, 2018. 17 с.
3. Інклюзивна освіта в Україні: шляхи від теорії до практики: реком. бібліогр. покажч. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди, наукова бібліотека; уклад. Л.Г. Айдарова; відп. ред. О.Г. Коробкіна. Харків: ХНПУ, 2017. 57 с.
4. Заярнюк О.В. Інклюзивна освіта в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент: зб.наук. пр. Одеса, 2015. Вип. 11. С. 190-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_11_45.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: *Монографія*. К.: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Порошенко М. Інклюзивна освіта: *навчальний посібник*. Київ: ТОВ «Агенство Україна». 2019. 300 с.
7. Хомишин І.Ю. Адміністративно-правове регулювання інклюзивної освіти в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2017. № 28. С. 53-55. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc28/15.pdf>.
8. Конвенція про права дитини: міжнародний документ, ратифіковано Постановою ВР України № 789-XII від 27.02.91. Редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
9. Конвенція про права інвалідів від 13.12.2006: Ратифікована Україною 16.12.2009, набрала чинності для України 06.03.2010. *Офіційний вісник України офіційне видання*. 2010. № 17. Стор. 93. Ст. 799. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
10. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.
11. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-p>.
12. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
13. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
14. Про дошкільну освіту: Закон України від 6 червня 2024 року № 3788-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2024. № 42. Ст. 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>.
15. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2020. № 31. Ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.

16. Про деякі категорії осіб з особливими освітніми потребами: Постанова КМУ від 14 листопада 2018 р. № 952. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-deyaki-kategoriyi-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>.
17. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF>.
18. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF>.
19. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 5.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026

© Магдаліна І.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0